

"Təsdiq edirəm"

"Tədris məsələləri" üzrə
prorektor vəzifəsini icra edən:

dos.Z.I.Məmmədov
" 12 " 09 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 050706-Meşəçilik

Fakültə: Aqrar və mühündislik

Kafedra: "Coğrafiya və onun tədrisi metodikası"

I.Fənn haqqında məlumat:

Fənn proqramı: ARTN-nin EMSŞ-nın coğrafiya bölməsi 1998-ci il tarixli 2 sayılı qərarı ilə təsdiq edilmiş və Bakı Dövlət Universiteti nəşriyyatı 2007-ci il tarixli proqramı toplusu

Fənnin adı: Meteorologiya və iqlimşünaslıq

Kodu: İPF-B07

Tədris ili: III (2025-2026) SemestrVI

Tədris yükü: cəmi: 45 saat. Auditoriya saati 45 (mühazirə 30 saat, laboratoriya 15 saat)

Tədris forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 4 kredit

Auditoriya

Saat:

II.Müəllim haqqında məlumat:

Soyadı, adı, elmi adı və dərəcəsi: Əliyev Cavidan Rəhim oğlu, müəllim

Məsləhət günləri və saatları: II gün 14⁰⁰-15⁰⁰

E-mail ünvanı: cavidan99@list.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri Əli Məmmədov küç.40

III.Tələb olunan dərsliklər və dərs vəsaitləri:

Əsas:

1. Həsənalıyev Ə.Ə. Meteorologiya və iqlimşünaslıq. Bakı, 2015
2. Mehdiyev A. Ş., Əhmədov Ş.Ə. Meteorologiya və iqlimşünaslığın əsasları. Bakı, 2008
3. Хромов С.П. и др. Метеорология и климатология. Москва, 2006

Əlavə:

4. Hüseynov N.Ş. Sinoptik meteorologiya. Bakı, 2011
5. Məmmədov Ə.S. Məmmədov B.Ə. Sinoptik meteorologiya. Bakı, 2000

IV.Perekvizitlər: Geomorfologiya

V.Korekvizitlər: Yerşünaslıq.

VI. Fənnin təsviri, məqsədləri: Meteorologiya və iqlimşünaslıq kursunun tarix-coğrafiya müəllimliyi ixtisası üçün tərtibi ustalıq tələb edir. Bir tərəfdən, meteorologiya və iqlimşünaslıqdan yığılan çoxillik baza məlumatı, digər tərəfdən bu kursun coğrafiyaçılar üçün ən faydalı və zəruri hissəsini oxumaq. Buna baxmayaraq, bu kursun mövzuları və praktik işləri məntiqi ardıcılıqla yazılmış və coğraflar üçün digər elmlərlə əlaqəli olan mövzular xüsusi olaraq seçilmişdir. Keçiriləcək praktik işlər isə nəyinki coğraflar, eləcə də meteorologiya və iqlimşünaslıqla maraqlanan hər kəsə çox faydalı və maraqlıdır.

Meteorologiya atmosfer, onun tərkibi, və quruluşu, onda baş verən fiziki və kimyəvi prosesləri öyrənməklə məşğul olur.

İqlimşünaslıq isə meteorologiyanın bir bölməsi olub, iqlimlərin formalaşma qanunauyğunluqlarını, onların Yer kürəsində paylanmasını, keçmişdə və gələcəkdə dəyişməsinə öyrənir.

Meteorologiya elminin məqsədi- hal hazırkı fiziki zamanda atmosferin vəziyyətini öyrənmək və onun gələcək vəziyyətinin proqnozunu vermək

İqlimşünaslıq isə onun bir hissəsi olaraq iqlimlərin formalaşma qanunauyğunluqlarını, onların Yer kürəsində paylanmasını, keçmişdə və gələcəkdə dəyişməsinə öyrənir

təşkil qaydaları haqqında bilgilər verməkdən ibarətdir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarlı olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələrə biliyi 100 ballıq sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50 balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə görə, 30 bal kollokviumlara görə. Əgər fənn həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024 cü il tarixi qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzərə alınır. İmtahan biletinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir.

Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

-10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.

-9 bal- tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilər.

-8 bal- tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;

-7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir

-6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.

-5 bal- tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.

-4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;

-3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;

-1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.

-0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semestr ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

91 – 100 bal	Əla	A
81 – 90 bal	Cox yaxşı	B
71 – 80 bal	yaxşı	C
61 – 70 bal	kafi	D
51 – 60 bal	qənaətbəxş	E
51 baldan aşağı	qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetinin daxili intizam qaydalarına əməl etməyən tələbələr haqqında müvafiq tədbirlər görölür.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 30 saat, seminar 15 saat. Cəmi 45 saat

№	Keçirilən <u>mühazirə</u> , seminar, məşğələ, laboratoriya və sərbəst mövzuların məzmunu	Saat		Tarix	
		müh	sem	lab	sem

1	2	3	4	5	6
	<i>Mühazirə və seminar mövzuları</i>				
1	Mövzu. Meteorologiya və iqlimşünaslığa giriş Plan: 1. Fənnin məqsəd və vəzifələri 2. Hava və iqlim Mənbə: 1,2,3	2		2	
2	Mövzu. Meteoroloji informasiya və onun təqdim olunması 1. Meteoroloji məlumatların toplanması yolları 2. Meteoroloji informasiyaya qoyulan tələblər Mənbə: 1,2,3	2			
3	Mövzu. Atmosfer havasının tərkibi və quruluşu. Ozonun atmosferdə paylanması Plan: 1. Atmosfer havasının tərkibi. Homosfer və heterosfer anlayışları 2. Atmosferin quruluşu 3. Ozonun atmosferdə paylanması Mənbə: 1,2,3	2		2	
4	Atmosfer təzyiqi Plan: 1. Atmosfer təzyiqi 2. Havanın sıxlığının, temperaturun atmosfer təzyiqi ilə əlaqəsi 3. Atmosfer təzyiqinin ölçülməsi 4. Barik sahə, barik pillə, barik qradiyent Mənbə: 1,2,3	2			
5	Havanın atmosferdə adiabatik dəyişməsi Plan: 1. Havanın adiabatik dəyişməsi 2. Quru adiabatik proses 3. Rutubətli adiabatik proses 4. Psevdoadiabatik proses Mənbə: 1,2,3,4	2		2	
6	Mövzu. Günəş radiasiyası Plan: 1. Günəş radiasiyası 2. Qısdalğalı və uzundalğalı radiasiya 3. İnsolyasiya. Düz və səpələnən radiasiya 4. Günəş radiasiyasının atmosferdə və yer səthində dəyişməsi, atmosferdə udulması Mənbə: 1,2,3	2			
7	Mövzu. Atmosferdə istilik rejimi. İnversiya Plan: 1. Temperaturun dəyişməsinin səbəbləri Mənbə: 1,2,3	2		2	
8	Mövzu. Atmosferdə istilik rejimi. İnversiya Plan: 1. Temperaturun illər arası variasiyaları 2. Temperatur inversiyası Mənbə: 1,2,3	2			

9	Mövzu Atmosferdə su Plan: 1. Su buxarının ölçülməsi 2. Buludların təsnifatı Mənbə: 1,2,3	2		2	
10	Mövzu Atmosferdə su Plan: 1. Yağın tipləri 2. Dumanlar və onların təsnifatı Mənbə: 1,2,3	2			
11	Mövzu. Külək Plan: 1. Külək 2. Geostrofik və qradient küləyi 3. Hava kütlələri Mənbə: 1,2,3	2		2	
12	Mövzu. Atmosferin ümumi sirkulyasiyası Plan: 1. Atmosfer cəbhələri 2. Siklonlar və onların inkişaf mərhələləri 3. Antisiklonlar 4. Tropik siklonlar Mənbə: 1,2,3	2			
13	Mövzu. Atmosferin ümumi sirkulyasiyası Plan: 1. Yerli küləklər 2. TKZ, passatlar 3. Mussonlar 4. Qərb axınları və axım küləkləri 6. Atmosferin fəaliyyət mərkəzləri Mənbə: 1,2,3,4	2		2	
14	Mövzu. İqlim yaradan amillər Plan: 1. Coğrafi enliyin, hündürlüyün, şaquli zonallığın iqlim yaradan amil kimi 2. Quru və dənizin qeyri-bərabər paylanması, oroqrafiya, okean cərəyanları iqlim yaradan amil kimi 3. Qar xətti Mənbə: 1,2,3,4	2			
15	Mövzu. İqlim təsnifatları Plan: 1. Alisofun iqlim təsnifatı 2. Köppenin iqlim təsnifatı 3. Müasir iqlim dəyişmələri Mənbə: 1,2,3	2		2	
Cəmi: 45		30		15	

XI. Fənn üzrə tələblər, tapşırıqlar:

İqlimin coğrafiya ilə əlaqəsini öyrənmək, iqlimlərin keçmişdə və gələcəkdə necə dəyişdiyini, global iqlim dəyişikliyinə mümkün nəticələrini araşdırmaq.

XII.Fənn üzrə təlimin nəticələri:

Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri (TN) olaraq tələbələrin meteorologiya və iqlimşünaslıq elmi haqqında ətraflı məlumatı olacaqdır. Tədris müddətində istifadə olunan materiallar və əyani vəsaitlər nəticəsində tələbələr bu elmi daha dərin və geniş mənimsəyəcəklər.

Kursun sonunda tələbələr aşağıdakıları mənimsəyəcəklər:

1. Meteorologiya və iqlimşünaslıq fənninin mənimsənilməsi.
2. Alınan biliklərin meşəçiliklə birbaşa əlaqəsini görəcəklər.
3. Hava xəritələrini mənimsəyib, orada barik mərkəzləri, atmosfer cəbhələrini aşkarlamaq bacarıqları əldə edəcəklər. Hava proqnozlarını klassik və müasir metodlarını öyrənəcəklər və proqnoz verməyi belə bacaracaqlar.
4. Yer kürəsinin iqlimlərini mənimsənilməsi
5. Aerokosmik metodların hava proqnozu və iqlimi mənimsəmək üçün istifadəsi
5. Alınan meteoroloji biliklərini təsərrüfat üçün tətbiq etməyi öyrənmək.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

İmtahan sualları

1. Fənnin məqsəd və vəzifələri
2. Hava və iqlim
3. Meteoroloji məlumatların toplanması yolları
4. Meteoroloji informasiyaya qoyulan tələblər
5. Atmosfer havasının tərkibi. Homosfer və heterosfer anlayışları
6. Atmosferin quruluşu
7. Atmosfer təzyiqi
8. Havanın sıxlığının, temperaturun atmosfer təzyiqi ilə əlaqəsi
9. Atmosfer təzyiqinin ölçülməsi
10. Barik sahə, barik pillə, barik qradiyent
11. Havanın adiabatik dəyişməsi
12. Quru adiabatik proses
13. Rutubətli adiabatik proses
14. Psevdoadiabatik proses
15. Günəş radiasiyası
16. Qısdalğalı və uzundalğalı radiasiya
17. İnsolyasiya. Düz və səpələnən radiasiya
18. Günəş radiasiyasının atmosferdə və yer səthində dəyişməsi, atmosferdə udulması
19. Temperaturun illər arası variasiyaları
20. Temperatur inversiyası
21. Temperaturun dəyişməsinin səbəbləri
22. Su buxarının ölçülməsi
23. Buludların təsnifatı
24. Yağıntı tipləri
25. Dumanlar və onların təsnifatı
26. Külək
27. Hava kütlələri
28. Atmosfer cəbhələri
29. Siklonlar və onların inkişaf mərhələləri
30. Antisiklonlar
31. Tropik siklonlar
32. Yerli küləklər
33. TKZ, passatlar
34. Mussonlar

35. Qərb axınları və axım kütlələri
36. Atmosferin fəaliyyət mərkəzləri
37. İqlim yaradan amillər
38. Qar xətti
39. İqlim təsnifatları
40. Müasir iqlim dəyişmələri

I Kollokvium sualları (11.11.2025 tarixinədək keçirilən mövzular üzrə):

1. Fənnin məqsəd və vəzifələri
2. Meteoroloji məlumatların toplanması yolları
3. Atmosfer havasının tərkibi. Homosfer və heterosfer anlayışları
4. Atmosfer quruluşu
5. Atmosfer təzyiqi
6. Havanın sıxlığının, temperaturun atmosfer təzyiqi ilə əlaqəsi
7. Barik sahə, barik pillə, barik qradiyent
8. Havanın adiabatik dəyişməsi
9. Quru adiabatik proses
10. Rutubətli adiabatik proses

II Kollokvium sualları (16.12.2025 aralığında keçirilən mövzular üzrə)

1. Temperaturun illər arası variasiyaları
2. Temperatur inversiyası
3. Temperaturun dəyişməsinin səbəbləri
4. Su buxarının ölçülməsi
5. Buludların təsnifatı
6. Yağın tipləri
7. Dumanlar və onların təsnifatı
8. Külək
9. Hava kütlələri
10. Atmosfer cəbhələri

“Meteorologiya və iqlimşünaslıq” fənninin sillabusu - “Meşəçilik” ixtisası (proqramları üzə) tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir.

Sillabus “Coğrafiya və onun tədrisi metodikası” kafedrasında müzakirə edilərək təsdiq edilmişdir. (12 Sentyabr 2025-ci il, protokol № 01)

Fənn müəllimi:

b/m Əliyev.C.R

Kafedra müdiri :

dos.S.Q.Əzizov